

Wetsvoorstel 'bevordering bestuurlijke kwaliteit en integriteit in het funderend onderwijs'

Reactie ONSwv | 10 april 2026

Kern van het wetsvoorstel

Dit wetsvoorstel beoogt de bestuurlijke kwaliteit en integriteit van besturen en intern toezicht in het funderend onderwijs (PO, VO en samenwerkingsverbanden) te versterken. In het wetsvoorstel zijn eisen opgenomen in drie categorieën. De eisen betreffen geschiktheid, rolinvulling en integriteit. Benoemingen moeten gebeuren op basis van een openbaar profiel en vereisen een VOG en een verklaring omtrent benoembaarheid. Bestuurders en toezichthouders worden benoemd voor maximaal vier jaar, met een maximum van acht jaar aaneengesloten voor intern toezicht. De onafhankelijkheid van intern toezicht wordt aangescherpt.

Nevenwerkzaamheden moeten worden gemeld en openbaar gemaakt. Het intern toezicht voert jaarlijks gesprekken met bestuurders, stelt toezichtsprioriteiten vast en evalueert zijn eigen functioneren. Bij ernstig wanbeheer kan de minister personen tijdelijk niet-benoembaar verklaren (maximaal vijf jaar).

Reactie van ONSwv

ONSwv hecht veel waarde aan professioneel, integer en transparant bestuur en toezicht in het funderend onderwijs. Het voorliggende wetsvoorstel is volgens ONSwv echter niet de manier om dit verder te versterken. We onderbouwen dat hierna puntsgewijs:

- In de memorie van toelichting wordt niet duidelijk hoe groot het probleem is waar dit wetsvoorstel een oplossing voor moet bieden. Daarnaast is onduidelijk waarom dit wetsvoorstel specifiek voor het funderend onderwijs moet gelden. Ook de niet-benoembaarheidsverklaring gaat veel verder dan in andere sectoren, mede doordat het een besluit van de minister is en niet van de rechter (met bijbehorende beroepsmogelijkheden).
- De huidige wet- en regelgeving biedt wat ons betreft voldoende mogelijkheden om in te grijpen op de bekwaamheid en integriteit van bestuur en intern toezicht. Het wetsvoorstel zal leiden tot extra administratieve en verantwoordingslast voor de sector.
- De vraag is hoe uitvoerbaar dit wetsvoorstel is voor de inspectie, mede gezien de beschikbare capaciteit. De inspectie zal een oordeel moeten vormen over de bekwaamheid van het bestuur en toezicht op de genoemde thema's. Het wetsvoorstel maakt bovendien inbreuk op de werkgeversverantwoordelijkheid van de Raad van Toezicht. De positie die de inspectie hierin krijgt staat op gespannen voet met de werkgeversrol.
- In dit wetsvoorstel wordt volledig onafhankelijk intern toezicht verplicht voor samenwerkingsverbanden. ONSwv ziet de meerwaarde van onafhankelijk functioneren van het intern toezicht van samenwerkingsverbanden voor de rolzuiverheid en goede invulling van de werkgeversrol van het intern toezicht. Hiertoe zijn sinds 2021 al stappen gezet, zoals het benoemen van een onafhankelijk lid of een onafhankelijke voorzitter van het intern

toezicht van het samenwerkingsverband. Daarnaast zijn er grote verschillen tussen samenwerkingsverbanden in de inrichting van het intern toezicht. Ook zijn de functieprofielen van statutair bestuurders van samenwerkingsverbanden anders dan die van statutair bestuurders in het funderend onderwijs. Dit roept de vraag op naar de impact en het bereik van het wetsvoorstel voor het bepalen van de geschiktheid en professionaliteit van de statutair bestuurders van samenwerkingsverbanden.

Conclusie

Het wetsvoorstel maakt het reguliere toezicht onnodig complex en is bij 'conflicten' niet onafhankelijk en niet oplossingsgericht. Het heeft de voorkeur van ONSw om te kiezen voor een interventie die ruimte geeft voor nader onderzoek naar het bestuurlijk handelen en gericht is op het bereiken van een snelle, bestuurlijke oplossing. Het horen van bestuurders en interne toezichthouders als belanghebbende en/of getuige en onafhankelijke toetsing kunnen hier onderdeel van zijn. Als het de rechter is – en niet de overheid – die de voor individuele bestuurders meest vergaande instrumenten inzet, dan is een onafhankelijke afweging mogelijk tussen het publieke belang, het belang van de onderwijsorganisatie, het belang van betrokken leerlingen en het individuele belang van de bestuurder. Dat past bij de onderwijsrechtelijke autonomie en het beginsel van adequate rechtsbescherming.